

Ясногор Л.Ю.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Удовенко Ю.О.,

кандидат юридичних наук, доцент,

Державно торговельно-економічного університету

м. Київ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВА НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я ТА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Збройна агресія Росії на території України стала серйозним викликом для системи охорони здоров'я та медичної допомоги. Право на охорону здоров'я та медичну допомогу військовослужбовців в Україні є важливою складовою їх соціального захисту, яка забезпечує належний рівень безпеки та підтримки у виконанні ними службових обов'язків. Це право включає доступ до медичних послуг, профілактичних заходів, лікування та реабілітації, що здійснюється через спеціалізовані військово-медичні установи.

Україна, як соціально орієнтована держава, визнає, що військовослужбовці, котрі виконують свої обов'язки, несуть підвищений ризик для здоров'я і життя. Враховуючи специфіку їхньої діяльності, держава взяла на себе зобов'язання надавати їм особливу медичну допомогу, яка включає своєчасне лікування, підтримку у разі поранень, захворювань чи психологічних травм, а також належні умови реабілітації. Конституційні гарантії та нормативно-правова база України надають військовим комплексний захист у цій сфері, що передбачає надання медичних послуг на безоплатній основі, забезпечення ліками, оперативну медичну допомогу в бойових умовах і доступ до реабілітаційних центрів. Таким чином, право військовослужбовців на охорону здоров'я та медичну допомогу є важливим елементом захисту тих, хто виконує функції безпеки держави, що сприяє не лише їхньому фізичному відновленню, але й підтримці морального духу та професійної здатності.

Нормативно-правове регулювання цього питання: Конституція України, закріплює право кожного громадянина на охорону здоров'я, а також спеціальні умови для осіб, що перебувають на військовій службі. Стаття 49 Конституції України гарантує безоплатну медичну допомогу в державних та комунальних закладах охорони здоров'я. Військовослужбовці мають доступ до цих послуг на загальних підставах, а також на спеціальних умовах, передбачених законодавством про військову службу [1].

Основним спеціалізованим законом, який регулює питання охорони здоров'я військовослужбовців, є Закон України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей". Відповідно до якого військовослужбовці мають право на безоплатну медичну допомогу у державних та комунальних лікувальних закладах, а також у військово-медичних установах. Зокрема, закон визначає обов'язок держави забезпечувати військових своєчасним лікуванням та реабілітацією, особливо у випадку поранень або травм, отриманих під час виконання службових обов'язків [2]. Закон України "Про оборону України" також відіграє важливу роль у забезпеченні медичних потреб військовослужбовців.

Стаття 17 цього закону гарантує, що держава зобов'язана створити систему медичного забезпечення військовослужбовців та членів їхніх родин, зокрема у випадку виникнення надзвичайних ситуацій або збройних конфліктів [3]. Це передбачає як матеріальне, так і організаційне забезпечення лікувального процесу. Медичне забезпечення військовослужбовців також регулюється рядом інших підзаконно нормативно-правових актів, серед яких: постанови Кабінету Міністрів України та накази Міністерства оборони України. Відповідно до них, військові мають право на безоплатне медичне обслуговування, профілактичні огляди, лікування в стаціонарних умовах, забезпечення медикаментами та доступ до спеціалізованої медичної допомоги.

Військово-медичні установи займаються організацією лікування, реабілітацією та психологічною підтримкою, яка є особливо важливою для військових після бойових дій. Okремо важливо підкреслити значення прав на реабілітацію військовослужбовців, які отримали поранення або стали інвалідами під час виконання службових обов'язків. Згідно із Законом України "Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні", військові, які зазнали поранень, мають право на безкоштовну медичну, соціальну та психологічну реабілітацію [4]. Реабілітаційні центри та спеціалізовані медичні установи забезпечують відновлення їхньої працездатності та якості життя.

Проблематика реалізації права на охорону здоров'я та медичну допомогу військовослужбовців України є комплексною і багатогранною. Незважаючи на те, що законодавча база гарантує військовим належний рівень медичних послуг, на практиці існує низка проблем, які ускладнюють доступ до якісної медичної допомоги та реабілітації. Ці проблеми охоплюють як фінансові, організаційні аспекти так і психологічні та соціальні питання, пов'язані з підтримкою військовослужбовців та ветеранів [5]. Однією з основних проблем є недостатнє фінансування військово-медичних установ. Незважаючи на те, що держава декларує забезпечення військових безоплатною медичною допомогою, на практиці часто не вистачає ресурсів для повноцінного забезпечення ліками, медичним обладнанням та необхідними матеріалами [7]. Це призводить до того, що військові змушені покривати частину витрат на лікування самостійно або звертатися до благодійних організацій. Особливо гостро це питання стоїть у періоди активних бойових дій, коли різко зростає кількість поранених і потреби в медичних ресурсах збільшуються.

Хоча законодавство передбачає доступ військових до спеціалізованих медичних закладів, на практиці їх кількість обмежена. Військово-медичні госпіталі, особливо на передовій, часто перевантажені, а можливості для надання високоспеціалізованої допомоги обмежені. Це особливо стосується сучасних видів реабілітації, таких як протезування, відновлення після важких травм або психологічна реабілітація. Відсутність достатньої кількості сучасних реабілітаційних центрів і кваліфікованого персоналу затримує процес одужання військовослужбовців.

Однією з важливих складових медичної допомоги військовим є психологічна реабілітація, особливо для тих, хто повернувся з бойових дій [6]. ПТСР (посттравматичний стресовий розлад) є поширеним явищем серед військовослужбовців, але система охорони здоров'я не завжди готова надавати

достатньо ефективну та своєчасну допомогу у цьому напрямку. Відсутність кваліфікованих психологів, соціальних працівників і реабілітаційних програм стає серйозною перешкодою для повноцінного відновлення військових. Корупція та бюрократія в сфері медичного забезпечення також суттєво ускладнюють реалізацію прав військовослужбовців на медичну допомогу. Деякі військові зіштовхуються з тим, що їм необхідно долати складні процедури для отримання статусу учасника бойових дій або інвалідності, щоб отримати медичні пільги та компенсації.

Реабілітація військових після поранень або психологічних травм є складним процесом, який включає не лише фізичне відновлення, але й соціальну інтеграцію. Проблеми з працевлаштуванням, соціальною підтримкою та адаптацією до мирного життя залишаються актуальними для багатьох ветеранів. Відсутність належної державної підтримки у цьому напрямку ускладнює повернення військових до нормального життя після служби або участі у бойових діях. Військові не завжди добре обізнані про свої права на медичне забезпечення, що також створює проблеми у їхньому захисті. Відсутність доступної та зрозумілої інформації щодо прав та можливостей медичної допомоги стає ще однією перешкодою на шляху до належного отримання послуг. Для забезпечення ефективного захисту здоров'я військовослужбовців необхідні суттєві реформи в системі охорони здоров'я, покращення фінансування військово-медичних установ, розвиток реабілітаційних програм та вдосконалення координації між державними структурами.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2015. 98 с.
2. Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 06.10.2024).
3. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 06.10.2024).
4. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>.
5. Скриннікова К. Медична допомога під час воєнного стану України [Електронний ресурс] // – Режим доступу до ресурсу: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/adc2cd3d-62da-4415-98df-89770b5f95e3/content> (дата звернення: 07.10.2024).
6. Стан психічного здоров'я військовослужбовців [Електронний ресурс] // – Режим доступу до ресурсу: <https://armyinform.com.ua/2023/02/28/stan-psyhichnogo-zdorovyavijskovosluzhbovcziv-znachno-girshyj-nizh-sered-reshty-naselennya/> (дата звернення: 07.10.2024).
7. Сидоренко А. До питання медичного забезпечення членів сімей військовослужбовців в Україні [Електронний ресурс] // – Режим доступу до ресурсу: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/284678/278767> (дата звернення: 07.10.2024).